

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

การจ่ายหุ้นปันผล (Stock Dividend) เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดหาแหล่งเงินทุนภายในบริษัทมาใช้ในการประกอบกิจการ โดยการปรับเปลี่ยนกำไรสะสมของบริษัทให้เป็นทุนของบริษัทอย่างถาวร ผลกระทบของการจ่ายหุ้นปันผลมิได้ทำให้สินทรัพย์หรือหนี้สินของบริษัทเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด กล่าวคือ การจ่ายหุ้นปันผลเป็นเพียงการโอนบัญชีส่วนหนึ่งจากกำไรสะสมไปยังบัญชีทุนและบัญชีส่วนล้ามูลค่าหุ้น(ถ้ามี)ของบริษัทเท่านั้น ในขณะเดียวกัน แม้ผู้ถือหุ้นจะมีได้รับเงินปันผลเป็นเงินสด แต่ผู้ถือหุ้นจะได้รับความพึงพอใจกับการได้รับหุ้นปันผลเสมือนว่าได้รับสินทรัพย์เพิ่มขึ้น หากผู้ถือหุ้นดังกล่าวจำเป็นต้องใช้เงินสดก็อาจจำหน่ายหุ้นปันผลที่ได้รับออกไปเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การที่บริษัทจ่ายหุ้นปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นจะมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน ในระยะแรก โดยผลของคำพิพากษาศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกาในคดี Eisner V. Macomber (1920) วางหลักว่า ผู้รับหุ้นปันผลที่จ่ายในรูปของหุ้นสามัญที่มีสิทธิออกเสียงจะไม่ถูกเรื่องเก็บภาษี เนื่องจากผู้รับหุ้นปันผลยังมีได้มีเงินได้เกิดขึ้น ผู้รับหุ้นปันผลได้รับเพียงจำนวนหุ้นมากขึ้นจำนวนใบหุ้นมากขึ้นตามอัตราส่วนการลงทุนเท่าเดิมในบริษัทและหุ้นปันผลที่ผู้ถือหุ้นได้รับมิได้เพิ่มสถานะทางการเงินที่ดีขึ้นแก่ผู้ถือหุ้น หุ้นปันผลดังกล่าวซึ่งไม่ถือเป็นเงินได้ตามหลักเศรษฐศาสตร์ บทบัญญัติ Internal Revenue Code จึงยกเว้นการจัดเก็บภาษีหุ้นปันผล ซึ่งเป็นการกำหนดเงินได้ตามหลักการภาษีอากรให้สอดคล้องกับหลักเงินได้ทางเศรษฐศาสตร์และทางบัญชี ด้วยเหตุนี้ การจ่ายหุ้นปันผลจึงเป็นที่นิยมมากในสหรัฐอเมริกาและเป็นวิธีการหนึ่งในการวางแผนภาษีเงินปันผลที่ได้รับจากบริษัท โดยสามารถเลื่อน (defer) กำหนดระยะเวลาการเสียภาษีออกไปจนกระทั่งเมื่อผู้ถือหุ้นขายหรือโอนหุ้นปันผลจำนวนดังกล่าว โดยเสียภาษีในรูปของกำไรส่วนทุน (Capital Gain) ต่อมาบทบัญญัติแห่ง IRC ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความรัดกุมมากขึ้นและมีข้อจำกัดมากขึ้น ข้อจำกัดประการหนึ่งซึ่งมีผลเป็นข้อยกเว้นหลักทั่วไปที่ว่าผู้ถือหุ้นที่ได้รับหุ้นปันผลตามส่วน (pro rata) ไม่ถือเป็นเงินได้ที่จะต้องเสียภาษี คือ การนำหลักสัดส่วนผลประโยชน์ของ

ผู้ถือหุ้นในบริษัทมาใช้ในการพิจารณาจัดเก็บภาษีเงินได้จากหุ้นปันผล หากการจ่ายหุ้นปันผลมีผลทำให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทบางส่วนมีสัดส่วนผลประโยชน์ในบริษัทเปลี่ยนแปลงไป หุ้นปันผลที่บริษัทจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นถือเป็นเงินได้ที่จะต้องเสียภาษี ซึ่งหลักสัดส่วนผลประโยชน์ในบริษัทของผู้ถือหุ้นเป็นไปตามหลักการเกิดขึ้นของเงินได้ทางเศรษฐศาสตร์และทางบัญชีที่ถือว่าการที่บริษัทจ่ายหุ้นปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นแล้วเป็นเหตุให้ผู้ถือหุ้นบางส่วนมีสัดส่วนผลประโยชน์ในบริษัทเพิ่มขึ้น สัดส่วนผลประโยชน์ในบริษัทที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวเป็นเงินได้ในทางเศรษฐศาสตร์และเงินได้ตามหลักการบัญชี ดังนั้น บทบัญญัติ IRC จึงกำหนดเงินได้ทางภาษีอากรให้สอดคล้องกับเงินได้ทางเศรษฐศาสตร์และตามหลักการบัญชี

ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดให้บริษัทมหาชนจำกัดสามารถจ่ายเงินปันผลเป็นหุ้นสามัญใหม่ได้ ซึ่งหุ้นปันผลที่จ่ายเกิดจากการโอนเงินจากบัญชีกำไรสะสมสู่บัญชีหุ้นทุนทันที บริษัทอาจดำเนินการโดยอาศัยการจดทะเบียนเพิ่มทุน หรือนำหุ้นที่ยังมิได้จำหน่ายมาจ่ายเป็นหุ้นปันผลแก่ผู้ถือหุ้น ในทางบัญชี บริษัทจะโอนเงินจากบัญชีกำไรสะสมไปสู่บัญชีหุ้นทุนโดยตรง ซึ่งกรณีนี้จะก่อให้เกิดปัญหาว่าผู้ถือหุ้นได้รับหุ้นปันผลดังกล่าวจะถือว่ามีเงินได้เกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาดังนี้

1. หุ้นปันผลตามส่วน (pro rata stock dividend) หมายถึง เงินปันผลที่จ่ายเป็นหุ้นสามัญประเภทเดียวกันแก่ผู้ถือหุ้นสามัญของบริษัทตามส่วนความเป็นเจ้าของในบริษัทหุ้นปันผลดังกล่าวเป็นเพียงการโอนย้ายเงินจากบัญชีกำไรสะสมไปสู่บัญชีหุ้นทุนในบริษัทผู้จ่าย ผู้ถือหุ้นได้รับจำนวนหุ้นและใบหุ้นมากขึ้นขณะที่มีสัดส่วนผลประโยชน์ในทรัพย์สินและกำไรของบริษัทเท่าเดิม และไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงมูลค่าทรัพย์สินระหว่างเริ่มต้นและสิ้นสุดในระยะเวลาหนึ่ง นอกจากนี้ มูลค่าหุ้นเดิมรวมกับหุ้นปันผลที่ได้รับเพิ่มเติมจะเท่ากับมูลค่าหุ้นเดิมก่อนประกาศจ่ายหุ้นปันผล ดังนั้น หุ้นปันผลประเภทนี้จึงไม่ถือเป็นเงินได้ตามหลักเศรษฐศาสตร์และตามหลักการบัญชี

2. หุ้นปันผลที่ไม่เป็นไปตามส่วน (disproportionate stock dividend) หมายถึง หุ้นปันผลที่จ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นและมีผลทำให้สัดส่วนผลประโยชน์ในทรัพย์สินและผลกำไรของบริษัทเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากหุ้นปันผลประเภทนี้เป็นเหตุให้ผู้ถือหุ้นบางส่วนมีสัดส่วนผลประโยชน์ในบริษัทเพิ่มขึ้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าทรัพย์สินระหว่างเริ่มต้นและสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้น หุ้นปันผลประเภทนี้จึงถือเป็นเงินได้ตามหลักเศรษฐศาสตร์ ส่วนในทางบัญชีจะมุ่งพิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นในมูลค่าสินทรัพย์หรือส่วนของเจ้าของหรือการลดลงในมูลค่าของหนี้สินโดยวัดรายได้เปรียบเทียบกับระหว่างเงินทุนต้นงวดและเงินทุนปลายงวด เมื่อผู้ถือหุ้นได้รับหุ้นปันผลประเภทนี้ แม้ว่าจะมีสัดส่วนผลประโยชน์ในบริษัทเพิ่มขึ้น แต่เงินทุนต้นงวดและปลายงวด

ในทรัพย์สินที่ลงทุนยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงจนกว่าผู้รับหุ้นปันผลจะขายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินสด จึงไม่น่าที่จะถือเป็นเงินได้ตามหลักการบัญชี นอกจากนี้ หากพิจารณาหลักการเกิดขึ้นของรายได้ (Revenue Realization) หุ้นปันผลดังกล่าวยังไม่อาจกำหนดมูลค่าได้แน่นอน เนื่องจากมูลค่าหุ้นดังกล่าวจะอิงกับมูลค่าสินทรัพย์รวมของบริษัท เมื่อบริษัทประกอบกิจการจะมีการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ของกิจการตลอดเวลาและราคาตลาดของหุ้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ และหุ้นปันผลดังกล่าวยังไม่เป็นจำนวนที่ถาวร เนื่องจากการที่ผู้ถือหุ้นมิได้รับทรัพย์สินที่จ่ายจากบริษัทตามความเป็นจริงเงินลงทุนของผู้ถือหุ้นจึงอยู่ภายใต้ความเสี่ยงจากการประกอบธุรกิจและมีความไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับผลประกอบการของบริษัทผู้จ่าย ด้วยเหตุนี้ หุ้นปันผลประเภทนี้จึงไม่อาจถือเป็นเงินได้ตามหลักการเกิดขึ้นของรายได้ (Revenue Realization) ส่วนหลักการรับรู้รายได้ (Revenue Recognition) การรับรู้รายได้จากการได้รับหุ้นปันผลจะต้องพิจารณาตามเกณฑ์ทางบัญชีซึ่งอาจมีผลแตกต่างกัน

นอกจากนี้ จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า การกำหนดเงินได้ตามหลักการภาษีอากรโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรมิได้คำนึงถึงความหมายของเงินได้ทางเศรษฐศาสตร์และความหมายของเงินได้ตามหลักการบัญชี กล่าวคือ กรณีผู้รับหุ้นปันผลเป็นบุคคลธรรมดา บทบัญญัติมาตรา 39 ประกอบกับมาตรา 40(4)(ข) หรือมาตรา 40(4)(จ) แล้วแต่กรณี ซึ่งกำหนดให้หุ้นปันผลที่ผู้ถือหุ้นได้รับถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 39 และจะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ส่วนกรณีผู้รับหุ้นปันผลเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หุ้นปันผลนี้ผู้ถือหุ้นได้รับถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 65 วรรคสอง โดยผลของเกณฑ์สิทธิทางบัญชี ด้วยเหตุนี้ การกำหนดเงินได้ตามหลักการภาษีอากร โดยบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรจึงไม่สอดคล้องกับความหมายของเงินได้ทางเศรษฐศาสตร์ และความหมายของเงินได้ตามหลักการบัญชีและไม่เอื้ออำนวยต่อการจ่ายหุ้นปันผลของบริษัท นอกจากปัญหาการเกิดขึ้นของเงินได้แล้ว ปัญหาการจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลตามกฎหมายไทยอาจสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการจัดประเภทเงินได้

ตามแนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากรนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันกรมสรรพากรวางหลักว่า หุ้นปันผลถือเป็นเงินได้ประเภทเงินปันผลตามมาตรา 40(4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร ทั้งกรณีบริษัทผู้จ่ายเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และบริษัทมหาชนจำกัดตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ผู้รับหุ้นปันผลสามารถได้รับสิทธิประโยชน์ในการขจัดภาษีซ้อนเชิงเศรษฐศาสตร์เช่นเดียวกับเงินปันผล อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นดังนี้

1.1 หุ้นปันผลที่เกิดจากการโอนกำไรสะสมสู่บัญชีหุ้นเพิ่มทุนที่จดทะเบียนแล้ว น่าจะถือเป็นเงินได้จากการเพิ่มทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งตั้งจากกำไรที่ได้มา หรือเงินที่กันไว้รวมกันตามมาตรา 40(4)(จ) แห่งประมวลรัษฎากร เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดโดยชัดแจ้งให้เงินได้ที่เกิดจากกิจการเปลี่ยนสภาพกำไรหรือเงินที่กันไว้จากกำไรเพิ่ม เป็นทุนแก่ผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการเลี่ยงภาษีการจ่ายเงินได้ออกจากกำไรสะสมของบริษัท โดยวิธีการเพิ่มทุน แนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากรข้างต้นจึงไม่ชอบด้วยเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย

1.2 หุ้นปันผลที่เกิดจากการโอนกำไรสะสมสู่บัญชีหุ้นที่ยังจำหน่ายไม่ครบจำนวน จำหน่ายจะถือเป็นเงินได้ประเภทเงินปันผลตามมาตรา 40(4)(จ) แห่งประมวลรัษฎากรเช่นเดียวกัน เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้บริษัทมหาชนจำกัดสามารถจ่าย “เงินปันผล” เป็นหุ้นสามัญได้ การที่ บริษัทมหาชนจำกัดมีหุ้นที่ยังจำหน่ายไม่ครบเหลืออยู่และนำหุ้นดังกล่าวมาจ่ายเป็นหุ้นปันผลแก่ ผู้ถือหุ้น แม้ว่าบริษัทผู้จ่ายมิได้มีทุนจดทะเบียนเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด แต่ก็มีหุ้นที่ชำระค่าหุ้นแล้วเพิ่ม ขึ้น ซึ่งส่งผลให้ทุนของบริษัทตามความเป็นจริงเพิ่มขึ้น หุ้นปันผลดังกล่าวน่าจะถือเป็นเงินได้ ประเภทผลประโยชน์ที่ได้จากการเพิ่มทุนตามมาตรา 40(4)(จ) แห่งประมวลรัษฎากร

2. ปัญหาการคำนวณภาษีเงินได้ของผู้รับหุ้นปันผล

2.1 กรณีผู้รับหุ้นปันผลเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามกฎหมายไทย

โดยนัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3853/2524 ศาลฎีกาวางหลักว่า หุ้นปันผลเป็นสิ่งที่ มีราคาและถือเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บริษัทผู้รับหุ้นปันผลจะต้อง นำรายได้มารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยตีราคาหุ้นปันผลที่ได้รับตามราคาที่พึงซื้อ ได้ตามปกติตามมาตรา 65 ทวิ(3) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งหมายถึง ราคาพาร์ของหุ้นปันผล

อย่างไรก็ตาม กรมสรรพากรวางหลักว่า กรณีบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ได้รับเงินปันผลเป็นหุ้น กรณีราคาหุ้นออกมาเป็นเงินให้ถือตามราคาหรือค่าอันพึงมีในวันที่ได้รับ หุ้นตามมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร โดยราคาหรือค่าอันพึงมีในวันที่ได้รับหุ้น หมายถึง ราคาหรือมูลค่าหุ้นที่ซื้อขายกันในตลาดในวันที่ได้มีการแก้ไขทะเบียนการถือหุ้นในบริษัทนั้น ซึ่งต่อมากกรมสรรพากรได้วางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในการตีราคาหุ้นปันผลที่ได้รับให้ชัดเจนขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า การคำนวณภาษีเงินได้ของผู้รับหุ้นปันผล แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ข้างต้นขัดแย้งกับแนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากร แม้ว่ากรณีที่ศาลฎีกานำมาตรา 65 ทวิ (3) แห่ง ประมวลรัษฎากรมาใช้บังคับจะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย แต่การที่กำหนดให้ตีราคา หุ้นปันผลตามราคาที่พึงซื้อได้ตามปกติหรือราคาพาร์ของหุ้นนี้จะเป็นธรรมต่อผู้รับหุ้นปันผล โดยไม่ควรจะพิจารณาจากราคาตลาด ณ วันที่ได้รับหุ้นปันผล เนื่องจากในทางปฏิบัติของหุ้นที่ซื้อ ขายในตลาดหลักทรัพย์ วันประกาศจ่ายหุ้นปันผลและวันที่ผู้ถือหุ้นได้รับหุ้นปันผลหรือวันที่แก้ไข

ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทและวันที่หุ้นปันผลเข้ามาซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์จะเป็นคนละวัน เมื่อหุ้นปันผลเข้ามาซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ราคาหุ้นของบริษัทจะลดลงโดยผลของ Dilution Effect ผู้ถือหุ้นที่ได้รับหุ้นผลจะต้องเสียภาษีมากกว่าเงินได้ที่เกิดขึ้นจริง ราคาตลาด ณ วันที่ผู้ถือหุ้นได้รับหุ้นปันผลจึงมิใช่หลักประกันว่า เมื่อหุ้นปันผลได้ขายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ถือหุ้นจะได้รับเงินได้จากการขายหุ้นในราคาดังกล่าวและยิ่งหากราคาตลาดมีความผันผวน การนำราคาตลาดมาใช้ในการจัดเก็บภาษีเงินได้ ซึ่งเป็นเงินได้ที่ยังมิได้เกิดขึ้น (unrealized income) จึงไม่ควรนำมาใช้

2.2 กรณีผู้รับหุ้นปันผลเป็นบุคคลธรรมดา

กรมสรรพากรวางหลักว่า ผู้รับหุ้นปันผลที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ได้รับหุ้นปันผลจะต้องตีราคาหุ้นปันผลเป็นเงินตามราคาหรือค่าอันพึงมีในวันที่ได้รับหุ้นปันผลตามมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร โดยราคาหรือค่าอันพึงมีในวันที่ได้รับหุ้น หมายถึง ราคาหรือมูลค่าหุ้นที่ซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ในวันที่ได้มีการแก้ไขทะเบียนการถือหุ้นในบริษัทนั้น ซึ่งการตีราคาหุ้นปันผลที่ได้รับก็นำหลักเกณฑ์กรณีบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่เป็นผู้รับหุ้นปันผลมาบังคับใช้เช่นเดียวกัน

ผู้เขียนเห็นว่า แนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากรข้างต้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลธรรมดาที่ได้รับหุ้นปันผลที่จะต้องเสียภาษีเงินได้สูงกว่าเงินได้ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งและการที่ประมวลรัษฎากรมิได้วางหลักให้บุคคลธรรมดาสามารถเฉลี่ยต้นทุนหุ้นปันผลที่ได้รับจะส่งผลกระทบต่อภาษีที่เสียภาษีกำไรส่วนทุนเมื่อมีการขายหุ้นปันผลดังกล่าว ซึ่งจะต้องเสียภาษีที่สูงเกินความเป็นจริงโดยเปรียบเทียบกับราคาตลาดแท้จริงของหุ้นในบริษัท การที่บุคคลธรรมดาไม่สามารถนำผลขาดทุนจากการขายหุ้น (capital loss) ที่เกิดขึ้นมาหักกำไรจากการขายหุ้น ก็ยิ่งทำให้บุคคลธรรมดาที่ได้รับหุ้นปันผลเสียภาษีมากกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้ การจัดเก็บภาษีจากหุ้นปันผลยังมีความซ้ำซ้อนทางภาษีอากรเชิงเศรษฐศาสตร์ ระหว่างภาษีที่เสียในชั้นนิติบุคคลและภาษีที่เสียในชั้นบุคคลธรรมดาทั้งในรูปเงินปันผลและกำไรส่วนทุน ดังนั้น การจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลตามประมวลรัษฎากรจึงยังไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมต่อผู้รับหุ้นปันผลที่เป็นบุคคลธรรมดา

2.3 กรณีผู้รับเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบ

กิจการในประเทศไทย

บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทยจะต้องถูกหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายตามมาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากร กล่าวคือ เงินปันผลในอัตราร้อยละ 10 และกำไรส่วนทุนในอัตราร้อยละ 15 โดยการจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลจะต้องนำราคาตลาดในวันที่บริษัทผู้จ่ายแก่สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นมาเป็นเกณฑ์ตีราคาหุ้นปันผลที่ได้รับ หากหุ้น

ดังกล่าวเป็นหลักทรัพย์ที่ซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์วันที่บริษัทแก่สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและวันที่หุ้นเข้าทำการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์จะเป็นคนละวันราคาของหุ้นในวันที่หุ้นเข้ามาซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์จะลดลงโดยผลของ Dilution Effect ซึ่งจะเป็นเหตุให้ผู้รับหุ้นปันผลที่เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลดังกล่าวจะต้องเสียภาษีในฐานเงินปันผลเกินกว่ามูลค่าหุ้นปันผลที่ได้รับจริง หากบริษัทผู้จ่ายหุ้นปันผลยึดถือแนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากร เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบทางภาษีอากรตามมาตรา 70 ประกอบกับมาตรา 54 แห่งประมวลรัษฎากร บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศดังกล่าวก็จะต้องรับภาระภาษีที่สูงเกินจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ เมื่อผู้รับหุ้นปันผลดังกล่าวขายหุ้นปันผลดังกล่าวก็จะได้รับผลกระทบจากการไม่สามารถเฉลี่ยต้นทุนระหว่างหุ้นเดิมและหุ้นปันผลรวมทั้งยังไม่มีหลักการนำภาษีที่เสียในฐานเงินปันผลมาถือเป็นต้นทุนในการคำนวณภาษีกำไรส่วนทุนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศที่เป็นผู้ขายหุ้นปันผลก็จะได้รับผลกระทบทางภาษีอากรสูงเกินความจริงอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น จึงอาจไม่ประสงค์ที่จะรับหุ้นปันผลที่จ่ายจากบริษัทในประเทศไทย

อนึ่ง การจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลในประเทศไทย กรมสรรพากรวางหลักว่า หุ้นปันผลจะต้องเสียภาษีเงินได้ในฐานเงินปันผลตามมาตรา 40(4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งเป็นไปตามแนวนโยบายภาษีอากรแต่มิได้คำนึงถึงสถานะของบริษัทผู้จ่ายและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนมิได้คำนึงถึงความหมายของเงินได้ตามหลักเศรษฐศาสตร์ หลักการบัญชีและหลักการภาษีอากรการจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางภาษีดังนี้

1. โดยสภาพของหุ้นปันผลดังกล่าว ไม่ถือเป็นเงินได้ในทางเศรษฐศาสตร์และทางบัญชีจึงเป็นการกำหนดสิ่งที่โดยสภาพไม่ต้องเสียภาษีให้กลายเป็นเงินได้ที่จะต้องเสียภาษี
2. ตามนโยบายภาษีอากรมักยกเว้นมูลค่าทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นขณะยังไม่ได้รับไม่ถือว่าเป็นเงินได้ เนื่องจากผู้เสียภาษีไม่สามารถขายทรัพย์สินได้ในช่วงนั้น จึงเท่ากับเป็นการบังคับให้ผู้เสียภาษีขายทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อเสียภาษีจึงขัดต่อหลักความพร้อมที่จะเสียภาษี (Wherewithal to pay)
3. การเก็บภาษีจากมูลค่าทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น ซึ่งยังมีได้เกิดขึ้นจะต้องตีราคาทรัพย์สินตามเกณฑ์รายปีจึงทำให้ก่อความยุ่งยากในการตีราคาทรัพย์สินดังกล่าว ดังนั้น ตามนโยบายภาษีอากรมูลค่าทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นแต่ยังมิได้รับ (unrealized appreciation) จึงยังไม่ควรที่จะเสียภาษีเงินกว่าจะมีการจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าว
4. การจัดเก็บภาษีที่ยังไม่เกิดขึ้นอันไม่สอดคล้องกับความพร้อมที่จะเสียภาษีจะก่อให้เกิดข้อโต้แย้งระหว่างกรมสรรพากรและผู้เสียภาษีโดยไม่มีที่สิ้นสุด

ดังนั้น ในการกำหนดแนวทางจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลจึงควรที่จะสอดคล้องกับเงินได้ทางเศรษฐกิจ หลักการบัญชี และจะต้องคำนึงถึงนโยบายภาษีอากรด้วย

7.2 ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากแหล่งที่มาของหุ้นปันผลประเภทนี้จะมาจากผลกำไรของบริษัทผู้จ่าย ซึ่งเป็นเงินได้ที่เสียภาษีมาแล้วครั้งหนึ่งในชั้นภาษีเงินได้นิติบุคคลและไม่ควรจะต้องเสียภาษีเงินได้จำนวนดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง แต่ปรากฏว่าบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร ไม่มีมาตรการการจัดภาษีซ้ำซ้อนเชิงเศรษฐศาสตร์ตามมาตรา 40(4)(จ) ดังเช่นเงินได้ประเภทเงินปันผลตามมาตรา 40(4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลที่เกิดจากการโอนกำไรสะสมสู่บัญชีหุ้นทุน กล่าวคือ ให้ยกเลิกความในมาตรา 40(4)(จ) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งบัญญัติว่า “เงินเพิ่มทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งตั้งจากกำไรที่ได้มาหรือเงินที่กันไว้รวมกัน” และจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลประเภทนี้โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 40(4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร ทั้งนี้ เพื่อขจัดข้อโต้แย้งการจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลโดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 40(4)(จ) แห่งประมวลรัษฎากร

อย่างไรก็ตาม หากบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรประสงค์จะจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลประเภทนี้โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 40(4)(จ) แห่งประมวลรัษฎากรดังกล่าวก็ควรที่จะกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดภาษีซ้ำซ้อนเชิงเศรษฐศาสตร์เช่นเดียวกับเงินได้ประเภทเงินปันผลตามมาตรา 40(4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร

2. โดยหลักนโยบายภาษีอากร เงินได้ประเภทเดียวกันควรได้รับการปฏิบัติทางภาษีอากรที่ชัดเจนและเท่าเทียมกัน แนวทางการจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลที่ควรจะเป็นอันเหมาะสมกับนโยบายภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการจัดเก็บเป็น 2 ขั้นตอน ทั้งหุ้นปันผลตามส่วนและหุ้นปันผลที่ไม่เป็นไปตามส่วน ดังนี้

1. จัดเก็บภาษีหุ้นปันผลที่ได้รับในฐานะเงินปันผลตามมาตรา 40(4)(ข) โดยตีราคามูลค่าหุ้นปันผลตามราคาพาร์ (par value) รวมกับส่วนล้ามูลค่าหุ้น (share premium)

2. จัดเก็บภาษีหุ้นปันผลที่ได้รับในฐานะกำไรส่วนทุน (capital gain) ตามมาตรา 40(4)(ข) เมื่อผู้รับหุ้นปันผลขายหุ้นปันผลดังกล่าวออกไป โดยบันทึกต้นทุนการได้มาซึ่งหุ้นปันผลตามหลักการเฉลี่ยต้นทุนการได้มาระหว่างหุ้นเดิมและหุ้นปันผลที่ได้รับเพิ่มเติม

ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลนี้น่าจะเหมาะสมกับบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร แม้ว่าหุ้นปันผลตามส่วนจะไม่ถือเป็นเงินได้ตามหลักเศรษฐศาสตร์และตามหลักการบัญชี ซึ่งแตกต่างจากหุ้นปันผลที่ไม่เป็นไปตามส่วน แต่การจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลควรจะต้องสอดคล้องกับแนวปฏิบัติในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นไปตามหลักความสะดวก (convenience) มิฉะนั้น หากแนวทางจัดเก็บภาษีมีความซับซ้อนและยากแก่การปฏิบัติอาจก่อให้เกิดปัญหาในการจัดเก็บภาษีหุ้นปันผลต่อไป

3. ผู้เขียนขอเสนอให้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร ขอมให้ภาษีที่จ่ายในฐานเงินปันผลของหุ้นปันผลสามารถถือเป็นต้นทุนการได้มาซึ่งหุ้นปันผลดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีเงินได้จากกำไรส่วนทุน ทั้งกรณีผู้รับหุ้นปันผลที่เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามกฎหมายไทย บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย (กรณีหุ้นปันผลดังกล่าวมิใช่หลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์) และบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทย

4. ผู้เขียนขอเสนอให้ผู้รับหุ้นปันผลที่เป็นบุคคลธรรมดาหรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทยสามารถเฉลี่ยต้นทุนการได้มาตามหลักการบัญชีระหว่างหุ้นเดิมและหุ้นปันผลที่ได้รับเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีเงินได้จากกำไรส่วนทุน

5. ผู้เขียนขอเสนอให้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรควรยอมรับให้บุคคลธรรมดาและบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทยสามารถนำผลขาดทุนจากการโอนหุ้น (capital loss) มาใช้ในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีหัก ณ ที่จ่ายได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีที่จะต้องเสียภาษีเมื่อเงินได้เกิดขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ การยอมรับผลขาดทุนจากการโอนหุ้นในการคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ควรจะกำหนดวิธีการบันทึกต้นทุนการได้มาของหุ้นที่เหมาะสมของบุคคลธรรมดาและบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศและไม่ได้ประกอบกิจการในประเทศไทยเพื่อรองรับการนำหลักดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทย นอกจากนี้ ผลขาดทุนจากการโอนหุ้นควรจะมีหลักเกณฑ์และข้อจำกัดบางประการเพื่อให้ครอบคลุมถึงการโอนหุ้นที่มีวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ และกรณีอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การยืมหุ้นเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ (stock lending) เป็นต้น

ปัจจุบัน การจ่ายหุ้นปันผลได้นำมาพิจารณาเป็นทางเลือกในการระดมทุนของบริษัทมากขึ้น บางครั้งในช่วงที่ตลาดหลักทรัพย์เกิดความซบเซาต่อเนื่องหุ้นปันผลอาจนำมาพิจารณาเพื่อเพิ่มสภาพคล่อง (liquidity) ให้กับตลาดหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า นอกจากรัฐจะต้องขจัดอุปสรรคทางภาษีอากรให้หมดสิ้นไปแล้ว ก็ควรกำหนดมาตรการควบคุมการจ่ายหุ้นปันผลที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้บริษัทที่ขาดสภาพคล่องทางการเงินนำวิธีการจ่ายหุ้นปันผลไปใช้เพื่อปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะทางการเงินมิให้ผู้ถือหุ้นของตนทราบ ดังนั้น จึงควรกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการเปิดเผยข้อมูลตลอดจนวัตถุประสงค์ในการปรับเปลี่ยนกำไรสะสมเป็นทุนที่ชัดเจนควบคู่กับการขจัดอุปสรรคทางภาษีอากรด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย